

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิธีการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) แบบภาคตัดขวาง (Cross – sectional) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบริหารและคุณภาพชีวิตการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ สังกัดโรงพยาบาลจิตเวช ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. ประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นพยาบาลวิชาชีพ มีระยะเวลาการปฏิบัติงานอย่างน้อย 1 ปี สังกัดโรงพยาบาลจิตเวช ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 5 แห่ง มีจำนวนทั้งสิ้น 319 คน

3. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

3.1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการสำรวจเพื่อการประมาณค่าเฉลี่ย

$$\text{คือ } n = \frac{Z^2_{\alpha/2} N \sigma_x^2}{Z^2_{\alpha/2} \sigma_x^2 + Nd^2} \quad (\text{อรุณ จิรวัฒน์กุล, 2542})$$

n = ขนาดตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร = 319 คน

$Z_{\alpha/2}$ = ค่ามาตรฐานระดับนัยสำคัญที่กำหนด 1.960

σ_x^2 = ความแปรปรวน ผู้วิจัยใช้ข้อมูลการวิจัยที่ผ่านมา ของ ผานิต

สกุลวัฒน์ (2541) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพยาบาลวิชาชีพใน

โรงพยาบาลมหาราชเชียงใหม่ได้ค่าเฉลี่ย = 3.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .37 ดังนั้น $\sigma_x^2 = (.37)^2$

d = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นในการประมาณค่าเฉลี่ย 0.05

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า} &= \frac{(1.96)^2 (319)(.37)^2}{(1.96)^2 (.37)^2 + (319)(.05)^2} \\ &= 178 \text{ คน ผู้วิจัยเพิ่มขนาดตัวอย่างเป็น 180 คน} \end{aligned}$$

3.2 หาจำนวนตัวอย่างแต่ละโรงพยาบาลที่สุ่มได้ โดยวิธีคำนวณหาสัดส่วนประชากรในแต่ละโรงพยาบาล ดังนี้

$$\text{โรงพยาบาล} = \frac{\text{จำนวนพยาบาลวิชาชีพ} \times \text{จำนวนกลุ่มตัวอย่าง}}{\text{จำนวนประชากร}}$$

ชื่อโรงพยาบาล	พยาบาลวิชาชีพ (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1. พระศรีมหาโพธิ์	139	78
2. จิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์	74	42
3. จิตเวชนครราชสีมาราชนครินทร์	63	35
4. จิตเวชนครพนมราชนครินทร์	24	14
5. จิตเวชเลยราชนครินทร์	19	11
รวม	319	180

3.3 เลือกตัวอย่างจากแต่ละโรงพยาบาลด้วยวิธีสุ่มอย่างง่าย สุ่มตามบัญชีรายชื่อพยาบาลวิชาชีพแต่ละโรงพยาบาล โดยการจับสลากแบบไม่แทนที่ ให้ได้จำนวนตัวอย่างตามที่ต้องการ

4. พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

พื้นที่ที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้คือ โรงพยาบาลจิตเวช ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

5. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

5.1 ตัวแปรต้น คือ คุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพสมรส รายได้ตำแหน่งหน้าที่ ประสิทธิภาพในการทำงาน และปัจจัยด้านบริหาร 7 – S ของแมคคินซี ได้แก่ โครงสร้าง กลยุทธ์ ระบบและวิธีการ คนหรือพนักงาน แบบการบริหาร ทักษะ และค่านิยมร่วม

5.2 ตัวแปรตาม คือ คุณภาพชีวิตการทำงาน 8 ด้าน ได้แก่ ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม สภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน โอกาสในการพัฒนาสมรรถภาพของตนเอง การทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สิทธิส่วนบุคคล การดำเนินชีวิตโดยรวม ความเป็นประโยชน์ต่อสังคม

6. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ซึ่งได้จากการสร้างขึ้นเอง และแบบสอบถามที่มีอยู่แล้วมาปรับใช้ โดยมีการปรับปรุงข้อคำถามเพื่อให้เกิดความเหมาะสม

6.1 แบบสอบถาม

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แบ่งแบบสอบถาม ออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามคุณลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ สถานภาพสมรส รายได้ ตำแหน่งหน้าที่ ประสิทธิภาพในการทำงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายปิด จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยด้านการบริหารงาน โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดการบริหารงาน 7-S ของแมคคินซี ได้แก่โครงสร้าง กลยุทธ์ ระบบและวิธีการ คนหรือพนักงาน แบบการบริหาร ทักษะ และค่านิยมร่วม ใช้มาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert's Scale) แบบ 5 ตัวเลือก คือ ไม่ทำกิจกรรมนั้น ทำกิจกรรมนั้นในระดับค่อนข้างน้อย ทำกิจกรรมนั้นในระดับค่อนข้างปานกลาง ทำกิจกรรมนั้นในระดับค่อนข้างมาก และทำกิจกรรมนั้นในระดับมาก มีจำนวน 49 ข้อ มีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านโครงสร้าง	จำนวน 8 ข้อ
2) ด้านกลยุทธ์	จำนวน 7 ข้อ
3) ด้านระบบ	จำนวน 5 ข้อ
4) ด้านแบบการบริหาร	จำนวน 10 ข้อ
5) ด้านคน หรือพนักงาน	จำนวน 6 ข้อ
6) ด้านทักษะ	จำนวน 6 ข้อ
7) ด้านค่านิยมร่วม	จำนวน 7 ข้อ

โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

- 1 คะแนน หมายถึงไม่มีหรือไม่ได้ทำกิจกรรมนั้น
- 2 คะแนน หมายถึงมีหรือทำกิจกรรมนั้นในระดับค่อนข้างน้อย (1-25%)
- 3 คะแนน หมายถึงมีหรือทำกิจกรรมนั้นในระดับค่อนข้างปานกลาง (26-50%)
- 4 คะแนน หมายถึงมีหรือทำกิจกรรมนั้นในระดับค่อนข้างมาก (51-75%)
- 5 คะแนน หมายถึงมีหรือทำกิจกรรมนั้นในระดับมาก (76-100%)

เพื่อความชัดเจนในการแปลความหมายของข้อมูลในการเสนอผลการวิจัย จึงกำหนดปัจจัยด้านการบริหารเป็น 3 ระดับ คือ สูง ปานกลาง และต่ำ คำนวณจากสูตร (Best , 1977) ดังนี้

$$\text{ความกว้างของช่วง} = \frac{\text{ค่าคะแนนสูงสุด} - \text{ค่าคะแนนต่ำสุด}}{\text{ระดับที่ต้องการ}} = \frac{5-1}{3} = 1.33$$

ระดับสูง	คะแนนอยู่ระหว่าง 3.67 – 5.00
ระดับปานกลาง	คะแนนอยู่ระหว่าง 2.34 – 3.66
ระดับต่ำ	คะแนนอยู่ระหว่าง 1 – 2.33

ส่วนที่ 3 แบบประเมินคุณภาพชีวิตการทำงานทั้ง 8 ด้านของพยาบาลวิชาชีพ โดยผู้วิจัยดัดแปลงมาจากแบบสอบถามของ รัตนา ร่องทองกุล (2543) และผาณิต สกฤตวัฒนะ (2537) เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ของโรงพยาบาลจิตเวช มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ซึ่งแบ่งเกณฑ์ชี้วัดคุณภาพชีวิตการทำงานออกเป็น 8 ด้าน รวมทั้งหมด 40 ข้อ มีรายละเอียดดังนี้

1) ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม	จำนวน 6 ข้อ
2) สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ	จำนวน 5 ข้อ
3) โอกาสการพัฒนาสมรรถภาพของตนเอง	จำนวน 6 ข้อ
4) ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน	จำนวน 5 ข้อ
5) การทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น	จำนวน 7 ข้อ
6) สิทธิส่วนบุคคล	จำนวน 4 ข้อ
7) การทำงานและการดำเนินชีวิตโดยรวม	จำนวน 4 ข้อ
8) การทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม	จำนวน 3 ข้อ

โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

ข้อความที่เป็นบวก	คะแนน	ข้อความที่เป็นลบ	คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
เห็นด้วย	4	เห็นด้วย	2
เห็นด้วยปานกลาง	3	เห็นด้วยปานกลาง	3
ไม่เห็นด้วย	2	ไม่เห็นด้วย	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5

หลังจากประเมินเกณฑ์ชี้วัดคุณภาพชีวิตการทำงาน 8 ด้าน แล้วผู้วิจัยได้กำหนดการแปลความหมายคะแนนค่าเฉลี่ยของคุณภาพชีวิตการทำงานตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพ ดังนี้

เพื่อความชัดเจนในการแปลความหมายของข้อมูลในการเสนอผลการวิจัย จึงกำหนดคุณภาพชีวิตการทำงานเป็น 3 ระดับ คือ สูง ปานกลาง และต่ำ คำนวณจากสูตร (Best, 1977) ดังนี้

$$\text{ความกว้างของช่วง} = \frac{\text{ค่าคะแนนสูงสุด} - \text{ค่าคะแนนต่ำสุด}}{\text{ระดับที่ต้องการ}} = \frac{5-1}{3} = 1.33$$

ระดับสูง คะแนนอยู่ระหว่าง 3.67 – 5.00

ระดับปานกลาง คะแนนอยู่ระหว่าง 2.34 – 3.66

ระดับต่ำ คะแนนอยู่ระหว่าง 1 – 2.33

6.2 การสร้างเครื่องมือและการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

มีขั้นตอนดังนี้

6.2.1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น โดยศึกษารายละเอียดจากตำรา ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ

6.2.2 กำหนดขอบเขตและโครงสร้างเนื้อหาแบบสอบถาม

6.2.3 นำแบบสอบถามของ รัตนา รองทองกุล (2543) และผาณิต สกฤตวัฒน์ (2537) ซึ่งศึกษาในลักษณะเช่นเดียวกับที่ผู้วิจัยสนใจ และแบบสอบถามของท่านทั้งสอง เป็นเครื่องมือที่ได้มาตรฐานมีผู้สนใจนำไปใช้อย่างกว้างขวาง มาแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

6.2.4 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้

1) การหาความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม ได้แก่ แบบสอบถามปัจจัยด้านบริหาร และแบบวัดคุณภาพชีวิตการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ นำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้ตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์แบบสอบถามก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะทั่วไปใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายที่สุด

2) การหาความเที่ยง (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และได้รับการแก้ไขปรับปรุงไปทดลองใช้กับพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลสวนปรุง จำนวน 30 คน เนื่องจากเป็นโรงพยาบาลจิตเวชเหมือนกันและมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปหาความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's coefficient) ปกติความเที่ยงมีค่า 0.70 ถือว่ายอมรับได้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2538) ตามสูตรดังนี้

$$\text{Alpha} = \frac{(k)(1 - \sum si^2)}{K - \sum si^2}$$

เมื่อ Alpha = คำนวณความเที่ยงของแบบสอบถามหรือค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

k = จำนวนข้อ

si² = ความแปรปรวนของแบบสอบถามแต่ละข้อ

s² = ความแปรปรวนของคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามทั้งฉบับ

จากการคำนวณได้ค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม ดังนี้

ปัจจัยด้านบริหาร ได้ค่าความเชื่อถือได้ Alpha = .81

คุณภาพชีวิตการทำงาน ได้ค่าความเชื่อถือได้ Alpha = .88

6.2.5 นำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขจนได้เครื่องมือที่มีความสมบูรณ์

6.2.6 นำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูล

7. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง มีขั้นตอนดังนี้

7.1 ทำหนังสือผ่านคณะกรรมการสาธารณสุขศาสตร์ถึงผู้อำนวยการสังกัดโรงพยาบาลจิตเวช ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้ง 5 แห่ง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย และขออนุญาตเก็บข้อมูลกับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาล

7.2 ผู้วิจัยเข้าพบหัวหน้ากลุ่มงานพยาบาลเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ ขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

7.3 ผู้วิจัยขอรับแบบสอบถามคืนจากแต่ละโรงพยาบาลโดยให้กลุ่มงานพยาบาลเป็นผู้รวบรวมส่งให้ทางไปรษณีย์ หลังจากส่งให้ 2 สัปดาห์ และติดตามอีกสัปดาห์ละ 2 ครั้ง จำนวน 2 สัปดาห์ หากแบบสอบถามใดไม่สมบูรณ์ได้ขอให้กลุ่มงานพยาบาลส่งให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบใหม่ให้สมบูรณ์

7.4 นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ อีกครั้งจึงนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

7.5 นำแบบสอบถามทั้งหมดลงรหัส และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS/PC⁺

7.6 แบบสอบถามที่ไม่ได้กลับมา หรือไม่สมบูรณ์ ไม่มีลักษณะตรงตามที่กำหนด ผู้วิจัยจะตัดออกจากการศึกษาและไม่นำมาวิเคราะห์

8. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for window version 10.1 มีขั้นตอนการวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

8.1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส ตำแหน่งหน้าที่ มีระดับการวัดนามมาตรา (Nominal Scale) โดยนำมาแจกแจงความถี่ ร้อยละ ส่วนอายุ รายได้ประสบการณ์ในการทำงาน มีระดับการวัดอัตราส่วนมาตรา (Ratio Scale) นำมาคำนวณ ค่าเฉลี่ย

8.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ 2 ตัวแปร คือตัวแปรอิสระได้แก่ ปัจจัยด้านบริหารและตัวแปรตาม ได้แก่ คุณภาพชีวิตการทำงาน มีระดับการวัดช่วงมาตรา (Interval Scale) โดยใช้ สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation coefficient analysis) หากตัวแปรที่มีระดับการวัดเป็นนามมาตรา (Nominal Scale) และ อันดับมาตรา (Ordinal Scale) จะต้องทำการเปลี่ยนให้สามารถวิเคราะห์ได้โดยการทำให้เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) และกำหนดค่าตัวแปรที่สนใจให้มีค่าเท่ากับ 1 และค่าตัวแปรที่ไม่สนใจให้มีค่าเท่ากับ 0 (สำเร็จ จันทรสุวรรณ และ สุวรรณ บัวทวน, 2544)

ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวนี้ ผู้วิจัยได้นำตัวแปรอิสระทุกตัวที่ต้องการวิเคราะห์จับคู่กับตัวแปรตามทีละตัว โดยการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติแบบสองทาง (Two-tailed) ถ้าค่า P น้อยกว่า .05 แสดงว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามแต่ละคู่ นั้นมีนัยสำคัญทางสถิติ และการแปลความหมายค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ใช้เกณฑ์ ดังนี้ (ประคอง วรรณสุต, 2539)

ค่า	0.70 ขึ้นไป	ถือว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับสูง
ค่าระหว่าง	0.30 – 0.69	ถือว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
ค่าต่ำกว่า	0.29 และต่ำกว่า	ถือว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ